Maatschappelijk rendement participatieplekken in Dordrecht

Maatschappelijke Kosten Baten Analyse 2022 - 2024

START

Onderzoekcentrum Drechtsteden

Partner voor bestuur en beleid

Inhoudsopgave

Klik op de knoppen

Inleiding

Conclusies

Het participatiebeleid

Onderzoeks-verantwoording

Het nulalternatief

Maatschappelijke effecten van participeren

Kosten participatiebeleid

Terug naar inhoudsopgave

Baten participatiebeleid

Maatschappelijk rendement participatiebeleid

Lessen uit andere gemeenten

Over ons

Inleiding

Inleiding

Vanaf 2022 is de gemeente Dordrecht verantwoordelijk voor het beleid over en de uitvoering van participatieplekken. Participatieplekken zijn plekken waar inwoners uit de Drechtsteden begeleid vrijwilligerswerk kunnen doen. Tot 2022 was de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) daarvoor verantwoordelijk. In 2017-2018 heeft de SDD door het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) laten uitvoeren. Hieruit kwam naar voren dat participatieplekken een positief maatschappelijk rendement hebben. Voor de participanten hadden de participatieplekken meerwaarde. Het begeleide vrijwilligerswerk betekende een betekenisvolle verhoging van de kwaliteit van het leven van de participanten. Omdat participanten beter in beeld waren kon voorkomende problematiek (zoals psychische klachten en schulden) worden aangepakt.

Zeven jaar na de vorige meting, voerde het OCD in opdracht van de gemeente Dordrecht opnieuw een MKBA uit met daarin drie vragen:

1 Wat zijn de effecten van de participatieplekken op het welzijn van de participant?

2 Wat is het maatschappelijk rendement voor de samenleving?

3 Hoe voeren andere gemeenten participatieplekken uit en wat kunnen gemeenten van elkaar leren?

We starten met een korte samenvatting van het Dordtse participatie beleid en een beknopte typering van de participant anno 2024. Vervolgens bespreken we veronderstellingen, doelststellingen en beoogde effecten van het participatiebeleid, gevolgd door het alternatief van participeren, geen begeleid vrijwilligerswerk doen, vanuit het perspectief van de participanten en hun begeleiders. We evalueren of de beoogde effecten zich hebben voorgedaan en welke effecten zijn uit te drukken in geld. Daarna volgen de kosten, de baten en het maatschappelijk rendement van participatieplekken. Tot slot schetsen we leerzame elementen en ervaringen uit de aanpakken van Zwijndrecht en Rotterdam.

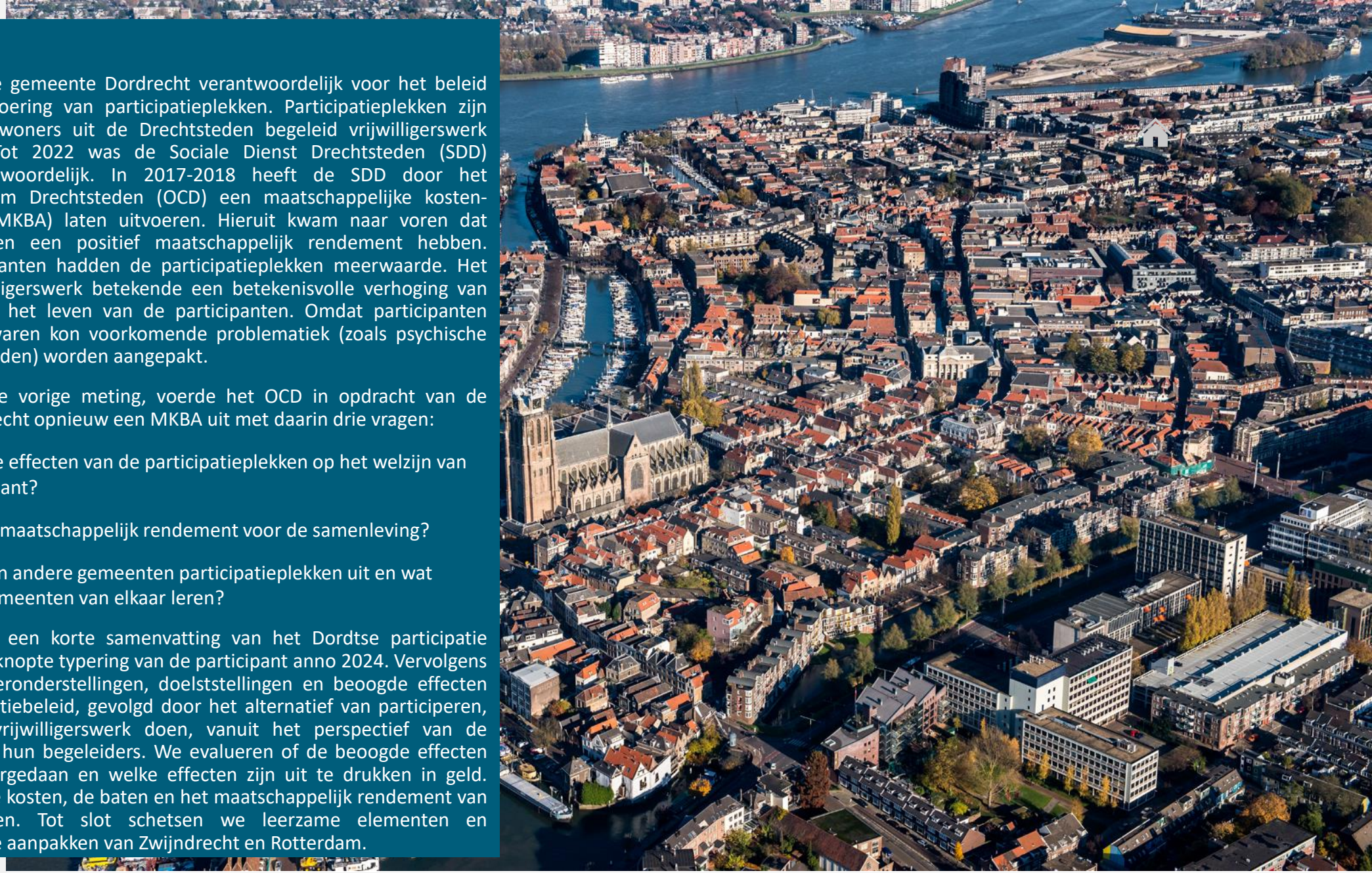

Visie van de gemeente Dordrecht

‘Participatieplekken zijn plekken in Dordrecht waar inwoners uit de Drechtsteden onder begeleiding mee kunnen doen aan maatschappelijk nuttige activiteiten. Participanten verrichten begeleid vrijwilligerswerk bij **een leerwerkbedrijf** (onze markering). Participanten leveren door middel van vrijwillige inzet een betekenisvolle bijdrage aan de samenleving. Zij ontvangen daarbij begeleiding zodat zij zich ook persoonlijk kunnen ontwikkelen of handhaven op de participatieplek’ (citaat uit het Uitvoeringskader pagina 2) .

Mensen krijgen geen label en er wordt steeds gekeken wat het beste is voor onze inwoners. Voorop staat dat we succeservaringen stimuleren en dat inwoners om kunnen gaan met hun fysieke, emotionele en sociale uitdagingen. Een participatieplek is een goede vorm van activering. Leerwerkbedrijven ontvangen een vaste vergoeding per jaar (een subsidie) voor de begeleiding van participanten van de gemeente Dordrecht ’ (citaat uit het Uitvoeringskader pagina 1)

‘Participatieplekken zijn er voor de participant! Het primaire beoogde effect van een participatieplek is het **vergoten van het welbevinden van de participanten** (onze markering) kwaliteit van leven verhogen door middel van activering. De participatieplekken zijn niet gericht op arbeidstoeleiding. Subdoelen zijn het afschalen of voorkomen van zwaardere zorg; het verminderen van de behoefte aan mantelzorg en het opdoen van arbeidsvaardigheden (citaat uit Uitvoeringskader pagina 3).

Bron: Uitvoeringskader Dordtse participatieplekken 2022-2025

De participant anno 2024

“De participant van nu heeft een groter rugzakje dan voorheen en kan zonder hulp niet deelnemen aan de samenleving. Vroeger kwam het nog wel eens voor dat participanten doorstroomden naar een opleiding of betaalde baan. Nu gaat het om een handjevol. Als er doorstroom is naar een betaalde baan keren mensen ook regelmatig terug naar een Participatieplek. Participanten ontwikkelen zich wel, maar dan binnen de beschutting van een P-plek.”

"Tien jaar geleden voelden participanten vaker druk om te participeren, het tegenprestatie idee. Dordrecht was van meet af minder hard daarin dan bijvoorbeeld Rotterdam. Nu wordt die druk minder gevoeld. Van de huidige participanten hebben meer mensen een taalachterstand dan voorheen. Doel is ook om iets aan die taal te doen op de plekken. Niet voor elke plek is taalbeheersing nodig. In de loop van de tijd gaat de Nederlandse taalbeheersing van de participant vaak vooruit. "

Bron voor beide citaten: interview met medewerkers van de MEE-Vivenz Matching Unit, juni 2024

Conclusies

Conclusies

Vanuit de participatiewet maakt de gemeente Dordrecht participatieplekken beschikbaar. In leerwerkbedrijven kunnen mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en in de regel ontvangers van een bijstandsuitkering vrijwilligerswerk doen onder begeleiding. Op participatieplekken kunnen participanten hun talenten (verder) ontwikkelen, met als belangrijkste doel het welzijn van de deelnemers te verbeteren. In deze tweede maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA)* staan drie onderzoeksvragen centraal.

1. Wat zijn de effecten van de participatieplekken op het welzijn van de participant?

Uit de **gesprekken** die wij hielden met **participanten** komt naar voren dat hun welzijn verbeterde door te participeren. Zij geven hun leven nu een rapportcijfer van gemiddeld 7,5 tegenover een 4,6 voor zij participeerden op zo'n plek. Participanten melden vooruitgang in het krijgen van werkritme, het leren van nieuwe dingen, contact leggen en behouden met anderen en het leren van nieuwe dingen over zichzelf. **Begeleiders** van participanten zien het verbeteren van sociale verbinding, een toename in zelfredzaamheid, het verminderen van zorgverbruik en het verhogen van de kans op het krijgen van betaald werk als belangrijke opbrengsten van begeleid vrijwilligerswerk op een participatieplek in een leerwerkbedrijf.

2. Wat is het maatschappelijk rendement voor de samenleving?

Belangrijke opbrengsten of **baten** van de participatieplekken voor de maatschappij zijn: verminderen van zorggebruik, doorstromen naar werk of opleiding en toename in kwaliteit van leven. De doorstroom naar werk of opleiding betekent uitstroom uit de uitkering en is een financiële baat die wij hebben berekend. De andere baat die wij in geld hebben uitgedrukt is die voor de toename in kwaliteit van leven met behulp van de QALY, een gevalideerde maat. De **kosten** van de participatieplekken voor de gemeente Dordrecht gaan naar de leerwerkbedrijven, de Matching Unit van MEE Vivenz en bonussen die participanten ontvangen vanuit SDD. Als we de baten afzetten tegen de kosten, komen we op een maatschappelijk rendement van € 700.048 oftewel € 2.365 per participant per jaar.

3. Hoe voeren andere gemeenten participatieplekken uit en wat kunnen gemeenten van elkaar leren?

Zwijndrecht Werkt is sinds kort een gemeente BV, waarvan de gemeente 100% aandeelhouder is. Daardoor is zij minder kwetsbaar voor schommelingen in financiering. Uit de ervaring van Zwijndrecht blijkt dat goede zorg, goed onderwijs en goede ondernemers nodig zijn voor het matchen en begeleiden van participanten, waarbij het cruciaal is dat alle partijen elkaar goed kennen en samenwerken.

In Rotterdam is in de periode 2021-2023 een experiment gedaan met participatieplekken vanuit het principe 'first place then train', in combinatie met een multidisciplinaire aanpak, vergelijkbaar met de aanpak van Zwijndrecht zijn werken, leren en zorg in samenhang georganiseerd. Uiteindelijk hebben minder mensen deelgenomen aan het traject, een aanzienlijke groep viel uit voor zij daadwerkelijk deelnamen. De uitstroom naar werk en opleiding is lager dan verwacht vanuit het experiment geredeneerd, maar is wel in lijn met de verwachtingen voor deze doelgroep.

* De eerste MKBA die door het OCD is uitgevoerd staat beschreven in het factsheet *OCD (2018).* Maatschappelijk rendement participatieplekken - Onderzoekcentrum Drechtsteden

Doelstellingen, veronderstellingen en beoogde effecten van het participatiebeleid

1. ***Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?***

2. Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nulalternatief)?
3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?
4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?
5. Wat zijn de baten van het beleid en hoe verhouden de kosten zich tot de baten?
6. Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?

Het participatiebeleid

Participatiewet

'Een van de **doelen** van de Participatiewet is om meer mensen aan de slag te krijgen, ook mensen met een arbeidsbeperking. De gemeente is verantwoordelijk voor mensen met arbeidsvermogen die ondersteuning nodig hebben bij arbeidsre-integratie en waar nodig inkomensondersteuning. De minister streeft voor de Participatiewet naar passende ondersteuning om mee te doen, als dit niet via werk kan, dan via andere vormen van participatie'.

Verantwoordelijkheid gemeente

'In de wet staat dat het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk is voor ondersteuning bij arbeidsinschakeling. Gemeenten moeten beleid ontwikkelen voor het verrichten van een tegenprestatie door inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen. Hierbij gaat het om een onbetaalde, maatschappelijk nuttige activiteit van meestal beperkte duur en omvang. Het mogen geen werkzaamheden zijn die leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt (art. 9.1.c. van de wet).'

De **veronderstellingen** zijn dat door bij een leerwerkbedrijf begeleid vrijwilligerswerk te verrichten participanten hun talenten ontwikkelen, zij een persoonlijke ontwikkeling doormaken, zij nieuwe (sociale) vaardigheden aan leren en sociale contacten opdoen.

'De verwachte **effecten** zijn dat hierdoor de kwaliteit van het leven van de participanten toeneemt en zij een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. In een enkel geval is de ontwikkeling naar zelfstandig vrijwilligers werk of betaald werk haalbaar.'

Citaten uit Movisie, 2024, *De Participatiewet en de rol en verantwoordelijkheden van de gemeenten*

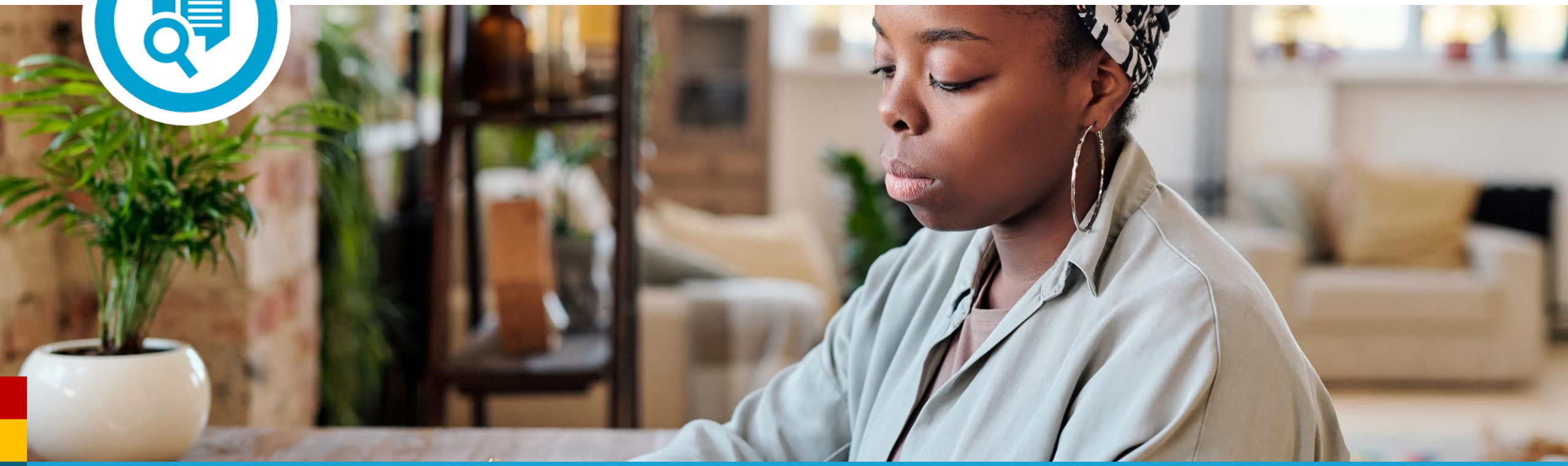

Het nulalternatief, geen participatiebeleid

Het maatschappelijk rendement vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten baten analyse (MKBA)

1. Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?

2. ***Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nulalternatief)?***

3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?
4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?
5. Wat zijn de baten van het beleid en hoe verhouden de kosten zich tot de baten?
6. Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?

Het nulalternatief

In een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse bepaal je de projecteffecten door de ontwikkelingen zonder het project (het nulalternatief) te vergelijken met de ontwikkelingen met het project (het projectalternatief). Om die reden schetsen wij hieronder eerst het nulalternatief, dat wil zeggen, wat gebeurt er met de doelgroep en in de samenleving als er geen participatieplekken zijn?

Participanten over de kwaliteit van hun leven voor zij begeleid vrijwilligerswerk deden op een participatieplek.

Participanten die wij spraken (17 bij 6 leerwerkbedrijven) beoordeelden hun leven in de periode dat ze nog niet participeerden met gemiddeld een 4,6. Veel van hen hebben moeilijke periodes doorgemaakt, met depressies, verslaving en verlies van dierbaren. Sommigen hadden te maken met ernstige gezondheidsproblemen of traumatische gebeurtenissen die hun leven drastisch veranderden. Ze beschreven zichzelf als eenzaam, geïsoleerd, depressief en buiten de maatschappij staand zonder baan of opleiding. Er was geen dagritme en vaak ook nog geen hulp. Een aantal mensen vermeldt dat ze wel hulp kregen van instanties als de GGZ, verslavingszorg, enzovoort.

Er was kortom veel kwaliteit van leven te winnen voor de huidige deelnemers, door aan het werk te kunnen gaan in een omgeving waar andere participanten zijn en er begeleiding is.

Begeleiders van participanten over de gevolgen van niet participeren

Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van leerwerkbedrijven, de SDD en de Matching Unit kwam naar voren dat zij het uit beeld raken bij instanties het belangrijkste risico van niet (meer) participeren vinden. Dat is ook de ervaring die zij hebben met uitgevallen deelnemers. Ook zij zien een toenemend isolement en meer eenzaamheid, geen of veel minder dagritme, verergering van psychosociale problematiek en een toename van klachten bij uitgevallen participanten. Mede als gevolg hiervan neemt de **binding met de samenleving af en verslechteren de kansen in de samenleving.** Er is dan meer zorg van allerlei andere instanties nodig, bijvoorbeeld de Wmo, met hogere kosten voor de samenleving als gevolg. Familie en naasten worden in de regel ook meer belast met mantelzorgtaken.

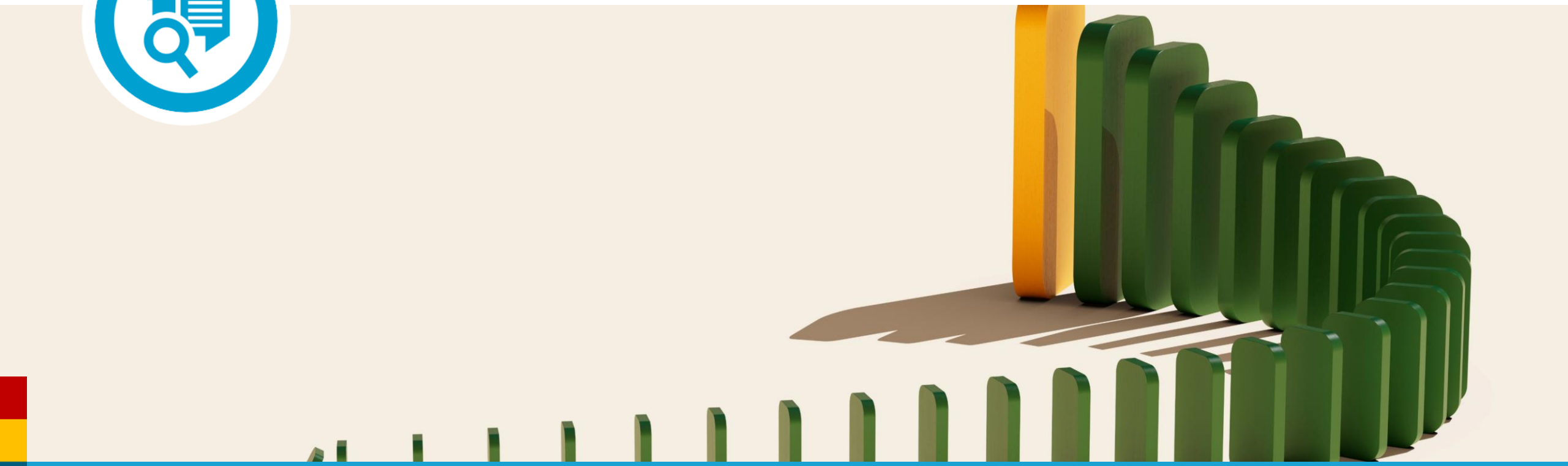

Gerealiseerde maatschappelijke effecten

Het maatschappelijk rendement onderzocht vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten baten analyse MKBA

1. Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?
2. Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nulalternatief)?

3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?

4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?
5. Wat zijn de baten van het beleid en hoe verhouden de kosten zich tot de baten?
6. Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?

Effecten van participeren voor deelnemers

Het **welzijn** van de **17* participanten die we spraken** voor dit onderzoek is nu veel beter dan voordat zij op een participatieplek actief waren. Zo gaven ze hun leven nu een rapportcijfer tussen 5 en 10 met een gemiddelde van 7,5, tegenover een 4,6 voor die tijd.

In de toelichting op dat rapportcijfer spreken ze over verbeteringen en uitdagingen. Verschillende mensen vermelden dat ze hulp hebben gekregen van begeleiders, psychologen en anderen. Er is een toename in sociale contacten en een gevoel van verbondenheid met anderen.

Bijna iedereen heeft **werkritme** gekregen. Negen participanten hebben zelfvertrouwen gekregen, vier reageren hierop neutraal. Bijna iedereen leert **nieuwe dingen**. Bijna iedereen heeft iemand bij het leerwerkbedrijf waar ze **terecht kunnen bij problemen**. Niemand van de participanten zegt hulp te krijgen bij het zoeken naar een baan. Alle participanten hebben meer **contact met andere mensen.** De helft van de participanten krijgt geen hulp bij het zoeken naar een opleiding, voor de andere helft is het niet van toepassing. Vijf participanten vinden dat het gebruik van de Nederlandse taal door het werken beter wordt; voor negen participanten is het niet van toepassing.

In de toelichting op de **betekenis** van de participatieplek vermelden sommigen dat werk een manier is om uit isolement te komen en onder de mensen te zijn. Werk biedt een gevoel van nuttigheid en structuur in het dagelijks leven. Het helpt bij het l**eren van nieuwe dingen over zichzelf** en biedt ruimte en mogelijkheden voor persoonlijke groei. Sommige deelnemers hebben de wens om verder te leren of een specifieke opleiding te volgen, zoals hondentrainer of dierenartsassistent. De overgang naar een nieuwe werkplek kan moeilijk zijn, vooral als er sprake is van taalbarrières, fysieke of psychische beperkingen.

Drie participanten krijgen op dit moment individuele begeleiding vanuit Wmo; drie participanten hebben al eerder begeleiding gekregen en vijf participanten hebben nu ook andere begeleiding. Geen van de participanten volgt een cursus Nederlands, twee volgen wel een andere opleiding, één stroomde door naar een werk-opleidingsplek en uit de uitkering.

* 15 huidige participanten, 1 participant doorgestroomd naar opleiding/werk en 1 participant die uitsroomde naar een opleiding maar terugkeerde naar de participatieplek.

Het maatschappelijk rendement onderzocht vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten baten analyse MKBA

1. Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?
2. Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nulalternatief)?

3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?

4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?
5. Wat zijn de baten van het beleid en hoe verhouden de kosten zich tot de baten?
6. Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?

Maatschappelijke effecten van participatie

Begeleiders van participanten over de opbrengst van participeren voor deelnemers

In het groepsgesprek dat wij hielden met vertegenwoordigers van leerwerkbedrijven, de SDD en MU werd gevraagd een rangorde te maken van de opbrengsten van begeleid vrijwilligerswerk die zij zien bij participanten**. Sociale verbinding** staat bovenaan; door mee te doen, erbij te horen en waardering te ervaren ontstaan sociale verbindingen, worden sociale contacten gelegd en wordt zelfvertrouwen opgebouwd door participanten. **Toename in zelfredzaamheid** en daarmee de kans op het verwerven van **betaald werk** was de tweede en daarna het **in beeld zijn bij instanties**. Door wekelijks contact wordt terugval eerder opgemerkt, opgevangen en ondervangen. Het gaat om kwetsbare mensen die je nu in beeld houdt. Er zijn contacten met andere hulpverleningsinstanties. Er wordt eerder iemand uit grote problemen gehaald of gehouden.

Begeleiders van participanten over de opbrengst van participeren voor de samenleving

Door te participeren **vermindert het zorggebruik** van participanten, onder andere van Wmo voorzieningen. Er zijn voorbeelden van mensen die van twee keer een paar uur individuele begeleiding naar 3 dagdelen per week participeren gaan. Dat is goedkoper.

Doorstromen naar werk of opleiding en uitstromen uit de bijstandsuitkering zijn effecten van participatie die we hebben kunnen tellen en uitdrukken in **geld** met behulp van de data van de MU en de SDD.

Om het effect van de **toename in kwaliteit van leven** van participanten uit te drukken in **geld** gebruiken we de **QALY**. QALY is de afkorting van Quality-adjusted life year en staat voor een extra levensjaar in goede gezondheid. Het wordt gebruikt in een kosten-batenanalyse en is een economische afweging van de doelmatigheid tegen de kosten van een behandeling in de gezondheidszorg. In december 2023 verscheen '*Preventie op waarde schatten*', een advies opgesteld door de Technische werkgroep Kosten en Baten van preventie. "De commissie adviseert om uit te gaan van een waarde van **€50.000 per QALY,** omdat deze waarde binnen de verschillende marges uit recent onderzoek valt en omdat dit een waarde is die in zowel in de MKBA werkwijzer voor het sociale domein als in het beoordelingskader van Zorginstituut Nederland geadviseerd wordt." We gebruiken de huidige waarde van de Qaly voor de berekeningen van de waarde van de bijdrage van participeren aan de kwaliteit van leven van participanten.

Kosten, baten en maatschappelijk rendement van het participatiebeleid

Het maatschappelijk rendement vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten baten analyse

1. Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?
2. Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nulalternatief)?
3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?

4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?

5. Wat zijn de baten en hoe verhouden de kosten zich tot de baten?
6. Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?

Kosten van het participatiebeleid

Tabel 1: Kosten participatieplekken, 2022 - 2024

	aard verstrekking	2022	2023	2024	gemiddeld
leerwerkbedrijven	subsidie	€ 769.600	€ 819.161	€ 897.757	€ 828.839
MEE Vivenz Matchingunit	subsidie	€ 274.631	€ 244.383	€ 259.290	€ 259.435
SDD	bonussen	€ 73.300	€ 73.325	€ 75.125	€ 73.917
totaal per jaar		€ 1.119.553	€ 1.138.892	€ 1.234.196	€ 1.164.213
aantal p-plekken*		267 +27	256 + 38	256 + 45	296
totale kosten per participant		€ 3.821	€ 3.887	€ 4.100	**€ 3.936**
* trede basis + trede plus					

Bron: jaarverslagen en jaarafrekeningen subsidiebureau gemeente Dordrecht

We hebben de kosten van drie partijen onderscheiden. Het grootste bedrag gaat naar de ruim 30 leerwerkbedrijven (lwb's) in Dordrecht die plekken bieden voor begeleid vrijwilligerswerk. Tussen 2022 en 2024 namen de kosten met name toe door een toename van het aantal participanten dat meer begeleiding nodig heeft en in trede plus is geplaatst. Ter indicatie, in 2024 was de subsidie voor een participant in trede basis € 2.819 en trede plus € 3.947 per participant per jaar. De Matchingunit, die deelnemers op een goede plek zet en de eerste zes maanden begeleidt, maakte over het geheel genomen niet meer kosten over de periode. De Matchingunit en lwb's worden voor hun activiteiten gefinancierd door de gemeente, de Matchingunit met een lumpsum financiering per jaar en de lwb's met een bedrag per deelnemer. De SDD betaalt de Doe Mee bonussen van € 250 per participant per jaar als deze een dagdeel per week vrijwilligerswerk heeft gedaan. De kosten daarvoor variëren alleen met het aantal deelnemers.

De gemeente Dordrecht gaf gemiddeld ruim **1 miljoen euro** (€ 1.164.213) uit per jaar aan een kleine **300** (296) participatieplekken. Dat is een kleine **€ 4.000** (€ 3.936) per plek per jaar, de kosten aan de uitkeringen die participanten in de regel ook ontvangen, niet meegerekend.

Het maatschappelijk rendement vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten baten analyse

1. Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?
2. Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nulalternatief)?
3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?
4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?
5. ***Wat zijn de baten van het beleid en hoe verhouden de kosten zich tot de baten?***
6. Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?

** Maatschappelijk rendement participatieplekken - Onderzoekcentrum Drechtsteden*

Baten van het participatiebeleid

We onderscheiden voor de baten twee in geld uit te drukken baten die ook door anderen en in onze vorige MKBA's zijn gebruikt; de toename in de kwaliteit van leven met behulp van de QALY en de uitstroom uit de bijstand. We middelen de aantallen over de periode 2022 -2024 om, net als voor de kosten, tot een gemiddeld bedrag te komen.

Net als in 2018* hanteren we 10% (0,1) QALY per deelnemer per jaar, alleen nu van de huidige waarde van € 50.000 per deelnemer per jaar voor de berekening van de opbrengst. Het bedrag en de berekening is terug te vinden in tabel 2 en is € 1.480.000.

In de acht jaar die zijn verstreken sinds de meting in 2017/18 is de QALY in waarde gestegen door indexering. In 2017 had de QALY een waarde van € 39.000. Verder werden toen een aantal andere baten meegenomen in de berekening, zoals lagere uitgaven aan Wmo en GGZ, vooral omdat deze ook waren meegenomen in de meting van 2016. In deze meting is gekozen voor alleen die baten die aantoonbaar toe te schrijven zijn aan het participatiebeleid.

Uit de registratiegegevens van de Matchingunit over de instroom en doorstroom van participanten in de periode 2022-2024 blijkt dat 31 participanten zijn uitgestroomd uit het participatietraject, 13 zijn doorgestroomd naar werk, 7 naar een opleiding, 5 naar een (onbegeleid) vrijwilligerswerk en 6 participanten vielen uit. Van deze 31 deelnemers stroomden er 23 uit de bijstandsuitkering. Met deze 23 rekenen we in tabel 2.

Tabel 2: Baten participatieplekken per jaar, 2022-2024

	berekening	bedrag
verhoging kwaliteit van leven	0,1 Qaly *296 * € 50.000	€ 1.480.000
uitstroom bijstand	23* € 16.707 (€ 16.707 = 0,8*€ 17.823 + 0,2*€ 12.224)	€ 384.261
totale baten		€ 1.864.261
totale baten per participant		**€ 6.298**
op *basis van gemiddeld 296 participanten per jaar*		

Het maatschappelijk rendement vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten baten analyse

1. Wat zijn de doelstellingen, de verwachte maatschappelijke effecten en de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid met betrekking tot participatieplekken?
2. Wat zou er met de participanten zijn gebeurd als zij geen begeleid vrijwilligerswerk konden doen bij een leerwerkbedrijf (het nul-alternatief)?
3. Welke van de verwachte maatschappelijke effecten hebben zich daadwerkelijk voorgedaan en kunnen deze effecten in geld worden uitgedrukt?
4. Wat zijn de totale kosten van het beleid?
5. Hoe verhouden deze kosten zich tot de baten van het beleid?
6. ***Wat is het maatschappelijk rendement van de participatieplekken?***

Maatschappelijk rendement

Voor het bedrag **€ 16.707** per jaar (zie vorige pagina) voor uitstroom uit de bijstand gingen we uit van de gemiddelde bruto bijstandsuitkering over 2022-2024. Omdat de hoogte van een bijstandsuitkering afhangt van de huishoudsamenstelling hebben we ervoor gekozen bij de berekening een 80% (bedrag voor een alleenstaande) 20% (bedrag voor samenwonenden) verdeling aan te houden. Het bedrag en de berekening is te vinden in tabel 2 en is € 384.261 voor in totaal 23 uit de uitkering gestroomde participanten. De totale baten komen daarmee op € 1.864.261 en dat € 6.298 per persoon.

De kosten en de baten van het participatiebeleid, beschreven op de vorige pagina ‘s laten een gunstige verhouding zien tussen kosten en baten. De baten wegen ruimschoots op tegen de kosten.

Het maatschappelijk rendement van de investering van de gemeente Dordrecht in gemiddeld 296 beschikte participatieplekken per jaar komt op basis van de voorgaande beschrijvingen en becijferingen uit op een positief saldo **van € 700.048**. Dat is **€ 2.365 per plek** per jaar voor de periode 2022 – 2024.

In 2017 was het maatschappelijk rendement van participatieplekken ook positief met € 1.500 per participatieplek per jaar (OCD, 2018). Met inachtneming van de hogere prijzen van kosten én baten is het maatschappelijk rendement van participatieplekken vergelijkbaar met het rendement in 2017.

Tabel 3: Maatschappelijk rendement participatieplekken, 2022-2024

	totaal	per participant
baten	€ 1.864.261	€ 6.298
kosten	€ 1.164.213	€ 3.933
maatschappelijk rendement	€ 700.048	**€ 2.365**
Op basis van gemiddeld 296 beschikte participatieplekken per jaar		

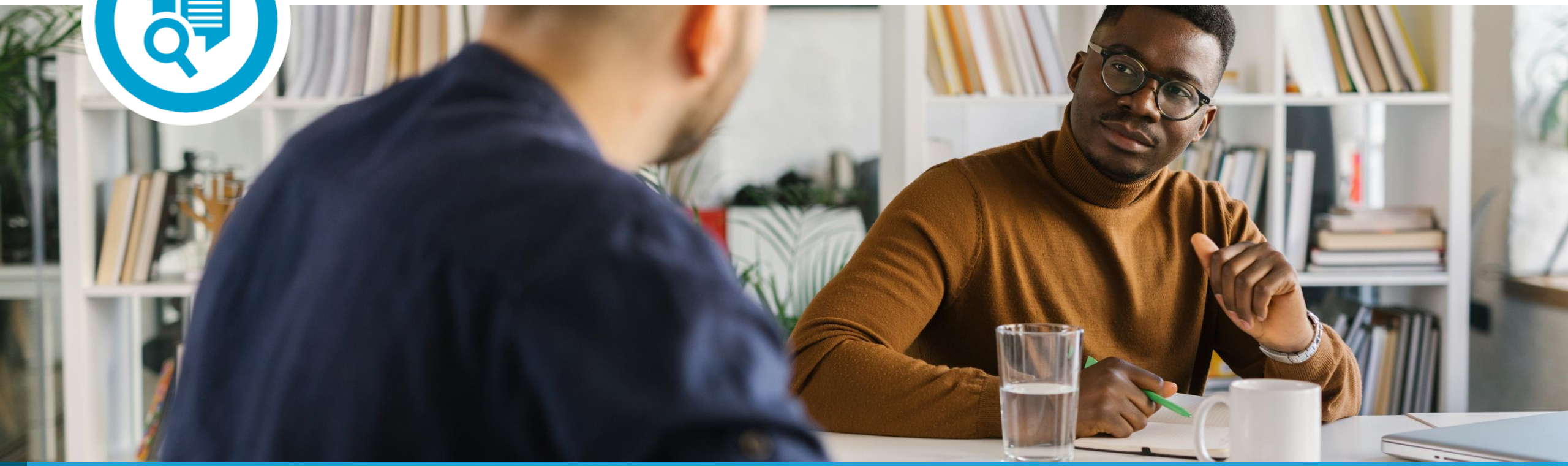

Lessen participatieplekken andere gemeenten

Zwijndrecht

Zwijndrecht Werkt: leerwerkbedrijf en Matching Unit

De Gemeente Zwijndrecht heeft de rol van de Sociale Dienst Drechtsteden overgenomen en het leerwerkbedrijf Zwijndrecht Werkt integraal verantwoordelijk gemaakt voor de uitvoering van participatieplekken, inclusief de matching. Zwijndrecht Werkt heeft gemiddeld 160 participatieplekken.

Zwijndrecht Werkt is nu een gemeente BV en daarmee veiliger voor allerlei schommelingen in de financiering, inclusief wellicht bezuinigingen. Het heeft twee en een half jaar geduurd om dit van de grond te krijgen en in de vorm te zetten.

Er is een Raad van Toezicht (RvT) met de voorzitter van de ondernemersvereniging, iemand uit het onderwijs en iemand uit de zorg (zorgboerderij). Het bijzondere van deze zorgboerderij is dat er psychiaters en andere zorgverleners rondlopen op locatie. Zij zien mensen functioneren en zijn meteen daar beschikbaar. Dat is heel behulpzaam in de behandeling en voor het bouwen aan inzetbaarheid. Met deze drie mensen zijn drie vakgebieden vertegenwoordigd die van belang zijn voor leerwerkbedrijven waar kwetsbare mensen werken.

Voor het **slagen** van het werk in LWB's zijn **goede zorg, goed onderwijs en goede ondernemers** nodig**. Het is cruciaal dat alle partijen elkaar goed kennen en samenwerken.** Voor het goed matchen van mensen moet je investeren in het werkelijk leren kennen van de vaardigheden van mensen die je matcht en van de ondernemingen waar mensen gaan werken.

Bron: interview met directeur van Zwijndrecht Werkt

Rotterdam

Al doende leert men?

In 2021 is de gemeente Rotterdam gestart met drie leerpraktijkcentra (LPC's) in Rotterdam-Zuid. Er is nauw samengewerkt met het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ), de woningcorporatie Woonbron en het MKB Rotterdam Rijnmond. De LPC's bevinden zich in een locatie van Woonbron en hebben tevens een sociaal-maatschappelijke functie als wijkrestaurant of ontmoetingsplek voor wijkbewoners. Het project is eind 2023 geëvalueerd.

Werkzoekende bijstandsgerechtigden konden zich aanmelden als participant voor een intensief begeleidingstraject van maximaal 12 maanden in de periode 2021 -2023. De verwachting was dat ze zouden doorstromen naar werk, school of andere trajecten. Er werd ingezet op in totaal 190 werkzoekenden die actief zouden worden in deze leerpraktijkcentra op Zuid en dat daarvan de helft zou uitstromen uit de bijstand. '**First place then train' was het principe van waaruit werd gewerkt, in combinatie met een 'multidisciplinaire' aanpak van de combinatie van werken, leren en zorg.** Er zijn sterke wetenschappelijk onderbouwde aanwijzingen dat deze aanpak tot hogere uitstroom naar arbeid kan leiden dan andere aanpakken.

Veel minder mensen dan verwacht namen uiteindelijk deel aan dit traject (76 in plaats van 190) en slechts een derde stroomde uit naar een baan (31%) of opleiding (2%). Al is dit minder dan verwacht, het is voor deze doelgroep een te verwachten resultaat, aldus de auteurs. **De les is** dat maar een **beperkt aandeel van de** mensen uit deze **kwetsbare doelgroep uitstroomt naar werk.**

Bron: Onderzoek en Business Intelligence, gemeente Rotterdam (2023) *Al doende leert men? Evaluatie van Leerpraktijkcentra voor bijstandsgerechtigden in Rotterdam*

Verantwoording onderzoek

Methoden

Dossierstudie

OCD heeft gegevens verzameld over de baten en kosten van de participatieplekken uit jaarverslagen en jaarafrekeningen van het subsidiebureau van de gemeente Dordrecht. Deze gegevens zijn verder aangevuld met registratiegegevens van de Matchingunit.

Literatuurstudie

Aanvullend aan de interviews en het groepsgesprek zijn verschillende bronnen geraadpleegd:

- *Uitvoeringskader Dordtse participatieplekken 2022-2025*
- *Movisie, 2024, De Participatiewet en de rol en verantwoordelijkheden van de gemeenten*
- *Onderzoek en Business Intelligence, gemeente Rotterdam (2023) Al doende leert men? Evaluatie van Leerpraktijkcentra voor bijstandsgerechtigden in Rotterdam.*
- *Technische Werkgroep Kosten en Baten van Preventie: Preventie op waarde schatten, december 2023, p37*
- *OCD, 2018, Maatschappelijk rendement participatieplekken. Indicatieve ontwikkelingen sinds meting 2015*
- *OCD, 2021, Wijk voor Wijk: baten en kosten (MKBA) Effect Wijk voor Wijk voor de deelnemers en de wijken*

Verantwoording onderzoek

Gesprekken

Verschillende methoden zijn gebruikt om de baten van de p-plekken te onderzoeken. Er is een ronde-tafel-bijeenkomst met stakeholders (o.a. SDD, Stichting MEE Vivenz, en leerwerkbedrijven) gehouden. Daarnaast is met 7 leerwerkbedrijven en andere stakeholders gesproken in interviews.

Tot slot zijn 17 participanten werkzaam bij 6 verschillende leerwerkbedrijven geïnterviewd. Eén participant was doorgestroomd naar een leerwerkplek en één participant was recent teruggekeerd naar de participatieplek waar vandaan hij was doorgestroomd naar een opleiding. De kenmerken van de overige15 participanten staan hieronder beschreven.

Tabel 4: overzicht kenmerken participanten (n=15)

Kenmerk	categorie	Aantal participanten
Leeftijdsverdeling	20-34 jaar	2
	35-54 jaar	8
	55 jaar en ouder	5
Begonnen op p-plek	Voor 2022	5
	2022	2
	2023	6
	2024	2
Aantal dagen per week werkzaam op p-plek	1 dag per week	9
	Twee dagen per week	3
	Meer dan 2 dagen per week	3
Aantal uren werkzaam per dag op p-plek	2 tot 4 uur	2
	4 uur	9
	Meer dan 4 uur	4
Zegt Doe Mee Premie te ontvangen	Ja	12
	Nee	3

Over ons

Over het OCD

Partner voor bestuur en beleid! Dat wil het OCD zijn voor haar opdrachtgevers in de Drechtsteden en daarbuiten. Wij bieden ondersteuning op maat met onderzoek, advies en informatie. Zodat beleid optimaal ontwikkeld, uitgevoerd en waar nodig bijgesteld kan worden. Meer weten? Bezoek onze website!

Onderzoeksteam

Dit onderzoek is voor u uitgevoerd door E.L. (Liesbeth) Heering, C.J.C. (Christa) de Geus, J.M.A (Jan) Schalk en D.M. (Daan) Massie.

Contact

Wilt u tips of informatie doorgeven of heeft u misschien een vraag over dit product? Neem dan gerust contact op ons door te bellen naar *078 770 3905* of te mailen naar *ocd@drechtsteden.nl*.

Maatschappelijk rendement participatieplekken in Dordrecht 2022-2024

Onderzoekcentrum Drechtsteden

april 2025

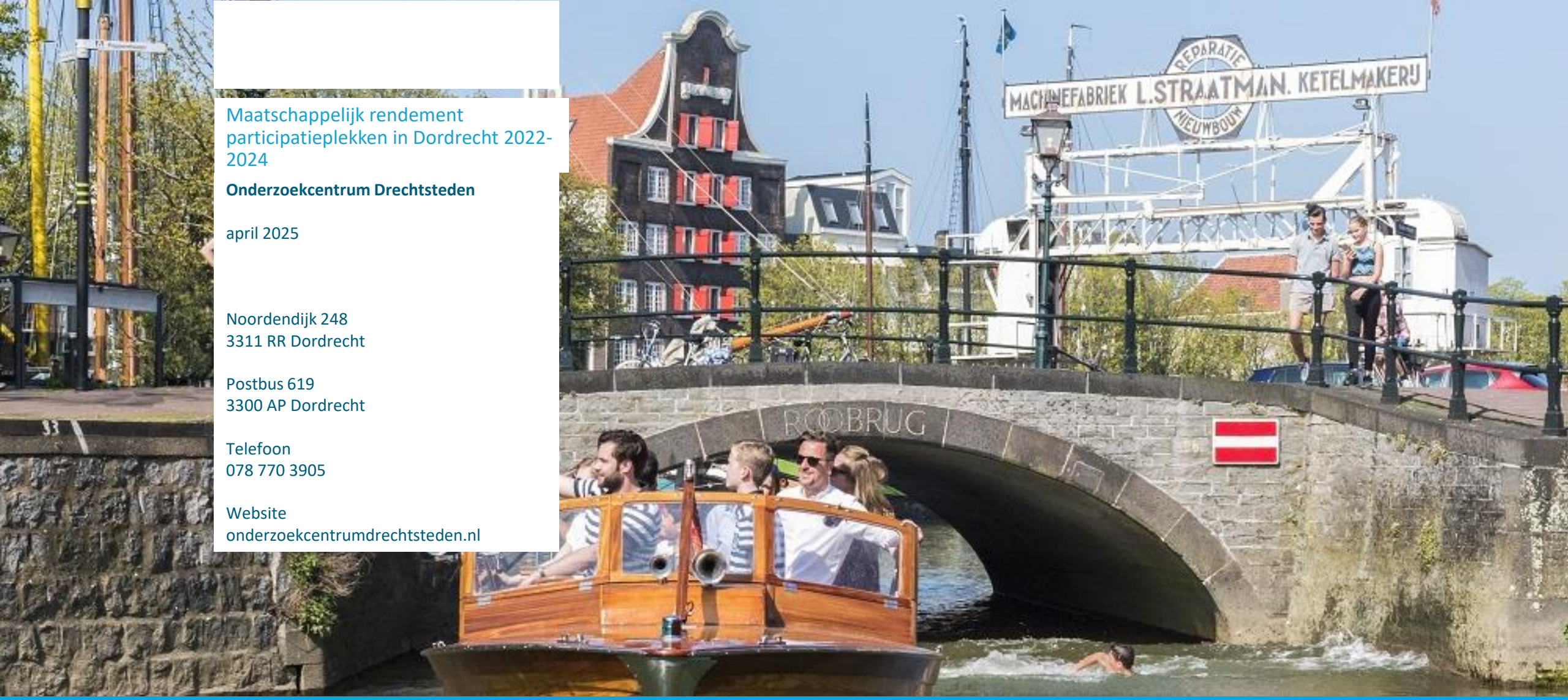

Noordendijk 248
3311 RR Dordrecht

Postbus 619
3300 AP Dordrecht

Telefoon
078 770 3905

Website
onderzoekcentrumdrechtsteden.nl